

معرفی کتابهای تازه

ایرج افشار

متون کهن

* اسفراینی، نورالدین عبدالرحمن

کاشف الاسرار به انضمام پاسخ به چند پرسش، رساله در روش سلوک و خلوت‌نشینی، به اهتمام هرمان لندلت. تهران. ۱۳۵۸. وزیری. ۱۹۵+۱۰۹+۷۵ ص (سلسله دانش ایرانی، ش ۵).

کاشف الاسرار رساله‌ای است عرفانی و بسیار لطیف و ممزوج با اشعار خوب. اسفراینی از عرفانی مشهور در ۷۱۷ در گذشته است. سعی آقای لندلت در جمع‌آوری این مجموعه را می‌ستائیم. ایشان پیش از این مکاتبات عبدالرحمن با علاءالدوله را چاپ کرده بود و این دو مجموعه راهگشای خوبی برای شناخت افکار عارف مذکور است.

* باخرزی، ابوالمفاخر یحیی

اوراد الاحباب و فصوص الاداب، جلد دوم (فصوص الاداب). به کوشش ایرج افشار. چاپ دوم. تهران. سازمان کتاب. ۱۳۵۸. وزیری. ۶+۴۶+۳۹۷ ص.

این کتاب بیش ازین طبع شده بود و اینک تجدید چاپ آن با چند صفحه مقدمه جدید انتشار یافته است.

* رشیدالدین فضل‌الله همدانی

سوانح الافکار رشیدی. به کوشش محمدتقی دانش‌پژوه. تهران. ۱۳۵۸. وزیری. ۳۴۸+۶۵ ص. (انتشارات کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران، ش ۲۸).

مکاتبات رشیدالدین فضل‌الله همدانی یک بار بیش ازین توسط محمد شفیع لاهوری در لاهور طبع شده بود. ولی هم نایاب شده و هم نسخ دیگری از آن به دست آمده بود که تجدید طبع انتقادی جدیدی از آن را ایجاب می‌کرد. این خدمت پس از این که مجمعی به مناسبتی برای رشیدالدین فضل‌الله در سال ۱۳۴۸ در تهران منعقد شد بر عهده آقای دانش‌پژوه گذاشته شد. مجمع مذکور هیأتی را مرکب از مجتبی مینوی، منوچهر مرتضوی، حسین نصر و ایرج افشار معین کرد که وسایل طبع کلیه آثار رشیدالدین را در یک مجموعه فراهم سازد. تاکنون طب اهل خطا (به اهتمام مجتبی مینوی)، لطایف الحقایق در دو جلد (به اهتمام غلامرضا طاهر) به طبع رسیده بود و سوانح الافکار هم اینک منتشر شده است. قرار بود مفتاح التفاسیر را هم آقای طاهر تهیه کند. ولی با پراکنده شدن هیأت مذکور تصور می‌شود که این مجموعه را در همین پنج جلد باید خاتمه یافته دانست.

دانش‌پژوه متن را روی نسخه متعلق به کتابخانه ملی ملک فراهم کرده و به چاپ شفیع هم نگریسته و نسخ دیگر را هم زیر نظر داشته و در مقدمه به تفاوت‌هایی که میان نسخ موجود است اشاره کرده است.

مقدمه خواندنی و متضمن مطالب بسیاری در احوال رشیدالدین است. زحمات آقای دانش‌پژوه را باید قدر دانست. کاش ایشان تفصیلی هم درباره صحت یا عدم صحت بودن مکاتبات از رشیدالدین مرقوم داشته بودند. تنوع فهرس کتاب مشکل‌گشای بزرگی برای مراجعه‌کنندگان است.

* الشاشی العمرکی، ابوالرجاء المؤمل بن مسرور

روضة الفریقین. به تصحیح عبدالحی حبیبی. تهران. دانشگاه تهران. ۱۳۵۹
وزیری. ۲۳+۲۳۵ ص.

امالی ابوالرجاء المؤمل بن مسرورست و در مسائل فقهی (قسمت عبادات). کتاب از باب آن که مؤلف در ۵۱۶ یا ۵۱۷ فوت شده و اصطلاحات و بیان مرسوم وقت خود را ضبط کرده است برای مطالعات مربوط به زبان فارسی بسیار مفید است.

* شمس مغربی

دیوان کامل شمس مغربی، به انضمام رساله جام جهان‌نما. به اهتمام ابوطالب میرعبادینی. تهران. انتشارات زوار. ۱۳۵۹. وزیری. ۳۲۷ ص.

* عطار نیشابوری

شیخ صنعان و ترسا. به اهتمام غلامرضا مخلص. تبریز. ۱۳۵۹. حبیبی. ۵۴
ص.

چاپ خوبی است ازین حکایت مشهور که با طرزی دلپذیر تجدید چاپ شده است.

* غزالی، محمد

منهاج العابدین، ترجمه عمر بن عبدالجبار سعدی ساوی. تصحیح احمد شریعتی. تهران. انجمن اسلامی حکمت و فلسفه ایران. ۱۳۵۹. وزیری. ۲۴+۲۳۶ ص

مترجم اوائل قرن هشتم هجری را درک کرده است.

* قزوینی رازی، نصیرالدین ابوالرشید عبدالجلیل

نقض معروف به بعض مثالب النواصب فی نقض بعض فضائح الروافض. تصحیح جلال الدین محدث. تهران. انجمن آثار ملی. ۱۳۵۸. ۷۰+۷۲۰ ص (انجمن آثار ملی. ش ۱۴۳)

این تألیف از آن حدود سال ۵۶۰ هجری قمری است. هم از حیث مباحثات کلام میان اهل سنت و تشیع مهم و از متون درجه اول است و هم از حیث جغرافیای تاریخی.

چاپ اول که استاد محدث از آن انتشار داد و در اندک مدت شهرت گرفت نایاب شده بود. اینک تجدید چاپ از روی چندین نسخه به انجام رسیده است.

* محدث ارموی، جلال الدین

تعلیقات نقض. تهران. ۱۳۵۸. دو جلد. ۲۲+۱۴۶۹ ص. (انجمن آثار ملی. ش ۱۴۴-۱۴۵).

مقدمه‌ای برین دو جلد به قلم علی محدث (فرزند مؤلف) در شرح حال مرحوم محدث آمده است. تعلیقات مرحوم محدث در مشکلات و توضیحات

مربوط به کتاب نقض مفصل و مفید است. تفصیل و بسط آن را از آنجا می‌توان دریافت که این تعلیقات از دو برابر متن کتاب پیش شده است.

* نیشابوری، معین‌الدین محمد بن محمود

تفسیر بصائر یمینی، بازمانده از قرن ششم هجری قمری. جلد اول - به کوشش علی رواقی. تهران. بنیاد فرهنگ ایران. ۱۳۵۹. وزیری. ۴۲۹ ص. (و زبان و ادبیات فارسی، ش ۵۴).

از میان تفاسیر مشهور قدیمی که نامش را می‌شنیدیم و انتظار طبعش می‌رفت تفسیر بصائر یمینی است که مؤلف خود در خطبه آن را «بصائر» نامیده و در مآخذ به تفسیر بصائر یمینی شهرت یافته است.

آقای رواقی آن را از روی نسخه مجموعه نخجوانی طبع کرده است و به قول خود از آوردن نسخه بدل‌های دو نسخه دیگر که در لنین‌گرا دست و عکس آن هم در دست بوده است خودداری کرده و در اقامه دلیل نوشته است «اگر می‌خواستم تمام اختلاف‌ها را ضبط کنم انبوهی می‌شد از نسخه بدل‌های بی‌فایده». کاش آقای رواقی نسخه نخجوانی را در حد «نسخه‌شناسی» معرفی کرده بود. یعنی معلوم شده بود که نسخه از آن کدام نخجوانی‌هاست و جز آن معلوم شده بود که نسخه مورخ چه سالی است و اگر تاریخ مسلم ندارد به تخمین نوشته کدام قرن است و بالاخره عکس یکی دو صفحه از نسخه را به چاپ رسانیده بود که خواستار اطلاع بیشتر خود می‌توانست به نظری و نتیجه‌ای برسد و البته حال هم انتظار داریم که در مقدمه جلد دوم چنین نکته‌هایی نوشته شود و مقدمه گویاتری عرضه شود. از جمله نمونه‌هایی از نسخه بدل‌های بی‌فایده هم به دست داده شود.

اما از حیث نحوه تقسیم‌بندی عبارات و طرز چاپ و استخراج لغات و الحاق پاره‌ای یادداشت‌های کوتاه در حاشیه راجع به بعضی از لغات کم شناخته یا ناشناخته زحمت آقای رواقی قابل تقدیر است.